

လမ်းညွှန်မှတ်စု- ၅

ဂျာနယ်လစ်များကို ကြီးကြပ်ခြင်း

ပြည်သူလူထု၏ သဘောထား အမြင်များအပေါ် မီဒီယာများ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုမှာ ကြီးမားလွန်းသောကြောင့် ဂျာနယ်လစ်များသည် အစိုးရများမှ ဥပဒေပြင်ပတရားမဝင် ပစ်မှတ်ထားပြီး ထိန်းချုပ်ကန့်သတ်ခြင်းများကို ခံရလေ့ရှိသည်။ အမေရိကန်နိုင်ငံရေးပညာရှင် သောမတ်ဂျက်ဗာဆန်၏ အောက်ပါအဆိုအမိန့်မှာ ထင်ရှားသည်။ “အကယ်၍ သတင်းစာမရှိသောအစိုးရနှင့် အစိုးရဟူ၍မရှိပဲ သတင်းစာများချည်းရှိသော အခြေအနေ နှစ်မျိုးထဲမှ ကြိုက်ရာရွေးပါဆိုလျှင် ကျွန်တော့်အနေနှင့် အစိုးရမရှိသော သတင်းစာများကိုပင် ရွေးရပေလိမ့်မည်။” အစိုးရများ၏ တာဝန်ခံမှုကို အဓိကအာမခံပေးခြင်းနှင့် သတင်းနှင့် အခြားသိကောင်းစရာ အချက်အလက်များအားလုံးအတွက် အဓိကအရင်းအမြစ်လည်းဖြစ်နေသောကြောင့် မီဒီယာများကို ကွပ်ကဲရာတွင် မဆိုစလောက်သိမ်မွေ့စွာဆောင်ရွက်ဖို့လိုသည်။ ဒီမိုကရေစီတိုင်းပြည်များတွင် ဂျာနယ်လစ်များအတွက် သီးသန့်ရည်ရွယ်သော ထိန်းချုပ်မှုပုံစံများရှိမနေသည့်အပြင် ယင်းတို့အတွက် အထူးအခွင့်အရေးနှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အချို့ ကိုပါ အပ်နှင်းထားသည်ကို တွေ့နိုင်သည်။

လိုင်စင်

ဂျာနယ်လစ်များကို လိုင်စင်ရယူစေပြီး လိုင်စင်မရှိသူများ၏ သတင်းလိုက်ခွင့်/ရေးခွင့်ကို ပိတ်ပင် ကန့်သတ်ခြင်းသည် လွတ်လပ်စွာ သတင်းရယူခွင့်ကို ချိုးဖောက်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ အလားတူပင် ဂျာနယ်လစ် အဖြစ်ဆောင်ရွက်လိုသူများအတွက် ဘွဲ့ရရန်လိုအပ်ခြင်း၊ အသက်အရွယ်ကန့်သတ်ခြင်းနှင့် ဂျာနယ်လစ် အသင်းဝင်ဖြစ်ခြင်းစသော အချက်များအပေါ်အခြေခံ၍ ကန့်သတ်ပိတ်ပင်ခြင်းများကို ပြုလုပ်ပါကလည်း သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်ကို ကန့်သတ်ချိုးဖောက်ခြင်းပင်ဖြစ်သည်။ ယင်းအချက်ကို အမေရိကတိုက်လုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ၁၉၈၅ ခုနှစ်တွင် ချမှတ်ခဲ့သော အောက်ပါဆုံးဖြတ်ချက်တွင် ရှင်းလင်းစွာ သိရှိနိုင်ပါသည်။

သက်ဆိုင်ရာ အသင်းတစ်သင်းတွင် အသင်းဝင်မဟုတ်ပါက ဂျာနယ်လစ်အဖြစ်လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်ခွင့်ကို တားမြစ်ကန့်သတ်သော ဥပဒေသည် တရားမဝင်သော ဥပဒေဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် အသင်းဝင် ဖြစ်ရေးအတွက်လည်း သတ်မှတ်ထားသော တက္ကသိုလ်များမှ ဘာသာရပ်များကို သင်ကြားတတ်မြောက်ပြီး သူများမှသာ အသင်းဝင်ဖြစ်ခွင့်ရှိမည်စသော ကန့်သတ်ချက်များသည်လည်း ဤကွန်ဗင်းရှင်းနှင့် ဖီလာဆန်ကျင်ဖြစ်သည်ဟု သတ်မှတ်သည်။ ထိုသို့ကန့်သတ်ခြင်းသည် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ ၎င်းစိတ်ကြိုက်နည်းလမ်းဖြင့် သတင်းအချက်အလက်များကို ရှာဖွေခွင့်နှင့် လွှဲပြောင်းပေး ပို့နိုင်ခွင့်တို့အား ကန့်သတ်ရာ ရောက်နေသည်သာမက ပြည်သူလူထုတစ် ရပ်လုံးအတွက်လည်း သတင်းအချက်အလက်များကို အကန့်အသတ်မရှိ လွတ်လပ်စွာရယူခွင့်ကို တားဆီး ပိတ်ပင်ရာရောက်သည်။

ထိုအချက်အတွက် အခြေခံတွေးခေါ်မှုမှာ ပြည်သူ့မီဒီယာများကို အသုံးပြုပြီး မိမိတို့ပြောဆိုလိုသော အကြောင်းအရာများကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်သည် လူတိုင်းနှင့် အကျိုးဝင်သင့်ပြီး၊ အချို့သော စံချိန်စံညွှန်းများနှင့်ကိုက်ညီသော သီးသန့်အုပ်စုတစ်ခုစာ ခံစားခွင့်ရှိမည့် ရပိုင်ခွင့်မဖြစ်သင့်ပေ။ (မှတ်စုတို ၁ အား ကြည့်ရန်) ထိုအချက်တွင် စာနယ်ဇင်းနယ်ပယ်သည် ဆရာဝန်၊ ရှေ့နေ၊ အင်ဂျင်နီယာစသော အခြားပရော်ဖက်ရှင်နယ်ကဏ္ဍများနှင့် မတူကြောင်း သတိပြုဖို့လိုသည်။ ကျန်ပရော်ဖက်ရှင်နယ်များတွင် သက်ဆိုင်ရာဘာသာရပ်နယ်ပယ်နှင့် ဆက်စပ်ပတ်သက်မှုသည် အတတ်ပညာသဘောသာဖြစ်ပြီး စာနယ်ဇင်းနယ်ပယ်မှာကဲ့သို့ အခြေခံလူ့ အခွင့်အရေးတစ်ခုဖြစ်မနေပေ။

ဂျာနယ်လစ်များကို လိုင်စင်သတ်မှတ်ခြင်းသည် အခွင့်အာဏာအလွဲသုံးစားခြင်းဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည့်အပြင် နိုင်ငံရေးအကျိုးအမြတ်အတွက် အသုံးချနိုင်သည့် နည်းလမ်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်နိုင်ချေရှိသဖြင့် တရားမဝင်ကြောင်း သတ်မှတ်ထားခြင်းဖြစ်သည်။ စာနယ်ဇင်းသမားများကို လိုင်စင်ထုတ်ပေးခြင်းသည် အများပြည်သူကို သတင်းအချက်အလက်ပေးရန် တာဝန်ရှိအား အရည်အချင်းရှိပြီး ကိုယ်ကျင့်တရား မြင့်မားသောသူများကိုသာ သတ်မှတ်ပေးသင့်သည်ဟု ယူဆကြသူများရှိသည်။ သို့ရာတွင် အမေရိကတစ်တိုက်လုံးဆိုင်ရာ လူ့အခွင့် အရေးခုံရုံးက ယင်းအဆိုကို ပယ်ချသည်။ ဂျာနယ်လစ်များ၏ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ကျင့်ဝတ်ကို မြှင့်တင်ပေးရန် အတွက် လိုင်စင်အစား လူ့အခွင့်အရေးကို ထိပါးမှုပိုနည်းသည့် အခြားနည်းလမ်းများလည်း ရွေးချယ်စရာရှိ သည်။ လက်တွေ့တွင်လည်း လိုင်စင်စနစ်ကဲ့သို့သော တင်းကျပ်ထိန်းချုပ်မှုများသည် ဂျာနယ်လစ်များ၏ ပရော်ဖက်ရှင်နယ်ကျင့်ဝတ်ကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ခြင်း အလျဉ်းမရှိသည်ကိုလည်း တွေ့ရသည်။

အလားတူပင် ဂျာနယ်လစ်များကို မှတ်ပုံတင်သောစနစ်သည်လည်း နိုင်ငံတကာဥပဒေများအရ လူ့အခွင့်အရေးကို နှောင့်ယှက်ထိပါးခြင်းရှိမရှိစစ်ဆေးသော စစ်ဆေးချက်ကို ကျော်ဖြတ်နိုင်ခြင်းမရှိသောကြောင့် တရားဝင်ခြင်းမရှိပေ။ ထိုသို့သော စံနစ်များသည် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်ကို ကန့်သတ်ပိတ်ပင်ခြင်းမျိုးသာ ဖြစ်နေသဖြင့် လိုအပ်ချက်တစ်ခုအဖြစ် ပြဌာန်းစရာ အကြောင်းမရှိပေ။

လိုင်စင် (သို့မဟုတ်) မှတ်ပုံတင် စံနစ်သည် ဒစ်ဂျစ်တယ်ခေတ်နှင့်လည်း မဆီလျော်တော့ပေ။ အကြောင်းမှာ ဒီဂျစ်တယ်သတင်းခေတ်သို့ ရောက်ရှိလာသောအခါ အွန်လိုင်းဘလော့ရေးသားသူများနှင့် အခြားအပျော်တမ်း သတင်းရေးသားသူများကြောင့် ဂျာနယ်လစ်များနှင့် ဂျာနယ်လစ်မဟုတ်သူများအကြား စည်းမှာလည်း ပိုမိုဝေဝါးသွားခဲ့သည်။ အွန်လိုင်းမီဒီယာများတွင် ဒီမိုကရေစီ ပိုမိုစိမ့်ဝင်လာသည်နှင့်အမျှ ပြည်သူလူထု အတွက်အရေးပါသော သတင်းအဖြစ်အပျက်များကို မည်သူက မှတ်ချက်ပေးခွင့်ရှိသည်နှင့် မည်သူက သတင်းရေးသား ပေးပို့ခွင့်ရှိသည်ကို သတ်မှတ်ရန် အတွက် ပိုမိုခက်ခဲသွားပေသည်။

ဤစံနစ်များသည် ပုဂ္ဂလိက အဖွဲ့အစည်းများ ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ခွင့် ဥပမာ အဖွဲ့ဝင်ကျင့်ဝတ်စံနှုန်းများကို ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသော ပုဂ္ဂလိကဂျာနယ်လစ် အဖွဲ့အစည်း တည်ထောင်ခြင်းများ အပေါ် မည်သည့် သက်ရောက်မှုမျှ မရှိပေ။

အသိအမှတ်ပြုသည့်စနစ်

လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်တွင် သတင်းလက်ခံရရှိခွင့်လည်း ပါဝင်သည်။ ပြည်သူများ၏ နားမျက်စိ သဖွယ်ဖြစ်နေသော ဂျာနယ်လစ်များသည် အထက်ပါရပိုင်ခွင့် ပြည့်ဝရေးအတွက် အရေးကြီးသော ကဏ္ဍ တွင် ရှိသည်။ ထို့ကြောင့် ဂျာနယ်လစ်များအတွက် လွတ်လပ်စွာသတင်းလက်ခံရရှိခွင့်ရှိရေးအတွက် အထူး လုပ်ပိုင်ခွင့်များ စီစဉ်ဆောင်ရွက်ပေးရမည်။ အထူးသဖြင့် အများပြည်သူအကျိုးစီးပွားနှင့် ဆက်စပ်သော ပါလီမန်၊ တရားရုံးစသော နေရာများတွင် သတင်းရယူနိုင်ရန် အခွင့်အရေး ပေးရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့ဆို သဖြင့် ဂျာနယ်လစ်များတွင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်နှင့် လွတ်လပ်စွာ သတင်းအချက်အလက် ရယူခွင့်ပတ်သက်ပြီး အထူးအခွင့်အရေးများရှိ နေသည်ဟု မမှတ်ယူပဲ ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံး၏ သတင်း ရယူခွင့်နှင့် ဆက်စပ်ပြီးပေးထားသော အခွင့်အရေးများဖြစ်သည်ဟု မှတ်ယူရမည်ဖြစ်သည်။ ထိုအခွင့်အရေး များသည် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်နှင့် ဆက်စပ်ပြီး နိုင်ငံတကာဥပဒေများတွင် အတိအလင်း ပြဌာန်းပေးထားသော အချက်များဖြစ်ပါသည်။

ဂျာနယ်လစ်များအား အများပြည်သူကိုကန့်သတ်ထားသော နေရာများတွင် သတင်းရယူခွင့်ပေးရန်အတွက် အများလက်ခံကျင့်သုံးသောစနစ်မှာ အသိအမှတ်ပြုစနစ်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတကာဥပဒေများအရ အသိအမှတ် ပြုစနစ်တွင် ကျင့်သုံးသော ဥပဒေအချို့ ရှိသည်။ ပထမအချက်မှာ အခြားထိန်းကျောင်းနည်းစနစ်များ နည်းတူ ဂျာနယ်လစ်များအပေါ် မလျော်ကြမည့်လွှမ်းမိုးစေရန် အသုံးချခံရသော စနစ်တစ်ခု ဖြစ်မသွား စေရေးအတွက် အသိအမှတ်ပြုစနစ်ကို သီးခြားလွတ်လပ်သောအဖွဲ့အစည်းတစ်ခုက ကြီးကြပ်ရမည်။ ဒုတိယအချက်မှာ အသိအမှတ်ပြုစနစ်ကို မီဒီယာရောက်ရှိနိုင်သည့် ပရိတ်သတ် ပမာဏနှင့် အမျိုးအစား တို့ကဲ့သို့သော မျှတပြီး ဓမ္မဋ္ဌိဒါန်ကျသည့် အချက်များကိုသာ အခြေခံပြီး ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သည်။ ကုလသမဂ္ဂ လူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်က အလွတ်သတင်းထောက်များကို ခွဲခြားသတ်မှတ်သော အသိအမှတ်ပြု စံနစ်မျိုးသည် တရားမဝင်ဟု သတ်မှတ်သည်။ အလားတူပင် အွန်လိုင်း နှင့် ဒီဂျယ်တယ် သတင်းထောက်များအပေါ်တွင်လည်း ခွဲခြားဆက်ဆံမှုမပြုရပါ။ နောက်ဆုံးအချက်မှာ အသိအမှတ်ပြု စံနစ်ကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် စာနယ်ဇင်းသမားများအား သတင်းပြန်လည်ဖော်ပြရာတွင် ကန့်သတ်ချက်များ ထားရှိရန်အတွက် အလွဲသုံးခြင်းမပြုရသလို၊ စာနယ်ဇင်းများ၏ ရေးသားဖော်ပြမှုအပေါ် အခြေခံပြီး အသိအမှတ်ပြုခြင်း/ရုပ်သိမ်းခြင်းများကိုလည်း မဆောင်ရွက်ရဟု အတိအလင်းသတ်မှတ်ထားပါ သည်။

၂၀၀၃ ခုနှစ်ပူးတွဲကြေညာချက်တွင် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်နှင့်ပတ်သက်သော အထူးလုပ်ပိုင် ခွင့်နှင့်ပတ်သက်ပြီး အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြထားသည်။

စာနယ်ဇင်းသမားများအတွက် အသိအမှတ်ပြုစနစ်ဆိုသည်မှာ ၎င်းတို့အတွက် အချို့သောနေရာများကို ဝင်ရောက်သတင်းယူခွင့်အား အထူးအခွင့်အရေးအနေဖြင့် သတ်မှတ်ပေးရန်အတွက်သာ အသုံးပြုခြင်းဖြစ် သည်။ ထိုသို့ခွင့်ပြုသည့်ဆုံးဖြတ်ချက်များကို သီးခြားလွတ်လပ်သည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှ ချမှတ်ပေးရန် လိုပြီး ချမှတ်ရာတွင်လည်း မျှတပြီး ပွင့်လင်းမြင်သာဖို့လိုအပ်သည်။ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရတွင် ကြိုတင် သတ်မှတ်ဖော်ပြထားပြီးဖြစ်သော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများအတိုင်း ရှင်းလင်းပြီး သမာသမတ်ကျစွာ ချမှတ်ရ မည်။

သတင်းအရင်းအမြစ်များ

ကမ္ဘာ့ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံအများအပြားနှင့် နိုင်ငံတကာဥပဒေများတွင် သတင်းအချက်အလက်များကိုပေးပို့သော အထူးလျှို့ဝှက်အပ်သည့်သတင်းရင်းမြစ်များကို ထုတ်ဖော်ပြောကြားရန် ငြင်းဆန်ခွင့်ကို ဂျာနယ်လစ်များ

အား အပ်နှင်းထားသည်။ UNHRC ၏ ၂၀၁၁ ခုနှစ်အထွေထွေမှတ်ချက် ၃၄ တွင် အောက်ပါအတိုင်းဖော်ပြ ထားသည်။

နိုင်ငံတော်အနေဖြင့် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်တွင် အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုအဖြစ် (လျှို့ဝှက်) သတင်းရင်းမြစ်များကို ထုတ်ဖော်ပြောပုံ ငြင်းဆန်ပိုင်ခွင့်ကိုလည်း ထည့်သွင်းထားကြောင်း အသိအမှတ်ပြု လေးစားလိုက်နာရမည်။

ဥရောပလူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တရားရုံးက ဂူဒွင်နှင့် ယူကေနိုင်ငံအမှုတွင် သတင်းရင်းမြစ်များကို ထုတ်ဖော် ပြောဘဲ ကာကွယ်ခွင့်ကို အလွန်ရှင်းလင်းစွာ ဖွင့်ဆိုထားသည်။

သတင်းရင်းမြစ်များကို ထုတ်ဖော်ပြောပုံထားခွင့်သည် သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်၏ အခြေခံတစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။ ထိုသို့သတ်မှတ်ထားခြင်းမရှိပါက အများပြည်သူအကျိုးစီးပွားအတွက် သိသင့်သိထိုက်သော သတင်းများရရှိ ရေးတွင် သတင်းရင်းမြစ်များက ဂျာနယ်လစ်များနှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ခြင်းများရှိတော့မည်မဟုတ်ချေ။ ရလဒ်အနေဖြင့် လူထုကိုယ်စားကင်းစောင့်ခွေးအဖြစ်တာဝန်ယူခြင်းနှင့် ပြည်သူတို့ကို ယုံကြည်ပြီးတိကျ သောသတင်းအချက်အလက်များပေးနိုင်ခြင်းတို့တွင် ဆိုးဆိုးဝါးဝါးထိခိုက်သွားမည်ဖြစ်သည်။ ဒီမိုကရေစီ လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် မီဒီယာလွတ်လပ်ခွင့်နှင့် သတင်းရင်းမြစ်များကို ကာကွယ်ခြင်းသည် အလွန်အရေး ပါပါသည်။ ထို့အပြင် သတင်းအရင်းအမြစ်များကို ဖော်ထုတ်ရန်အတွက် အမိန့်ပေးခြင်းများသည်လည်း သတင်းလွတ်လပ်ခွင့်ကို လွတ်လပ်စွာကျင့်သုံးခြင်းမပြုရအောင် ဖိအားပေးခြင်းများဖြစ်နိုင်သည်။ ထို့ကြောင့် ထိုသို့တားမြစ်ပိတ်ပင်ခြင်းများသည် ကွန်ဗင်းရှင်းအပိုဒ် ၁၀ နှင့် လုံးဝဆန့်ကျင်ကွဲလွဲနေသည်။ ခြွင်းချက် တစ်ခုမှာ ပြည်သူ့အကျိုးစီးပွားကို ကြီးကြီးမားမားဆောင်နိုင်သည်ဟု အခိုင်အမာသက်သေပြနိုင်သော အခြေအနေအချို့တွင်မူ ထိုတားမြစ်ချက်အချို့ကို ကျင့်သုံးကောင်းကျင့်သုံးနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

ထပ်လောင်းပြောရလျှင် ဥပဒေကြောင်းအရ အဓိကမူတည်သော အခြေခံရပိုင်ခွင့်မှာ သတင်းထောက်များ၏ သတင်းရယူခွင့်နှင့် ရေးသား ဖော်ပြခွင့်နှင့်ဆိုင်သော အထူးရပိုင်ခွင့်များမဟုတ်ပဲ ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံး၏ သတင်းအချက်အလက်ရရှိခွင့် ပင်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် သတင်းအရင်းအမြစ်များကို ထုတ်ဖော်မပြောပဲ နေပိုင်ခွင့်သည် ဂျာနယ်လစ်များ၏ အထူးအခွင့်အရေး တစ်ရပ်ဖြစ်နေသည်ဟု ဆိုနိုင်သော်လည်း မီဒီယာနည်းလမ်း တစ်ခုခုကို သုံးပြီး အများပြည်သူအတွက် သတင်းအချက် အလက်များစုဆောင်းခြင်းနှင့် ဖြန့်ချိခြင်းများကို ပုံမှန် သို့မဟုတ် ပရော်ဖက်ရှင်နယ်အရင်းခံပြီး ဆောင်ရွက်နေသော မည်သူမဆို ရပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု သတ်မှတ်နိုင် သည်။ (ဥရောပကောင်စီ တိုက်တွန်းအကြံပြုချက်အမှတ် R2000-7)

လုံခြုံ ဘေးကင်းရေး

၎င်းတို့၏ အသံများကို တိတ်သွားစေလိုသဖြင့် မီဒီယာသမားများကိုယ်ထိလက်ရောက်တိုက်ခိုက်ခြင်းနှင့် ခြိမ်းခြောက်ခြင်းများသည် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်ကို ဆိုးဆိုးဝါးဝါးထိခိုက်စေသော နှောင့်ယှက် ဟန့်တားမှုများဖြစ်သည်။ ၂၀၁၂ ခုနှစ် ပူးတွဲကြေညာချက်တွင် လွတ်လပ်စွာ ထုတ်ဖော် ပြောကြားခွင့် နှင့်ပတ်သက်သော နိုင်ငံတကာလုပ်ပိုင်ခွင့်အခွင့်အရေးများကို ဖော်ပြထားသည်။

လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်ကို ကျင့်သုံးဆောင်ရွက်နေကြသူများအား ကိုယ်ထိလက်ရောက်တိုက် ခိုက်ခြင်းနှင့် ခြိမ်းခြောက်ခြင်းများသည် ကာယကံရှင်ကို တိုက်ရိုက်တိုက်ခိုက်ခြင်းသာမကပဲ လွတ်လပ်ခွင့် အပေါ်တိုက်ခိုက်ခြင်းလည်း မည်ပါသည်။ သတင်းအချက်အလက်နှင့် စိတ်ကူးစိတ်သန်းများကို လွတ်လပ် စွာရှာဖွေခွင့်နှင့် ရယူခွင့်အပေါ်လည်း တိုက်ခိုက်ခြင်းမည်ပါသည်။

နိုင်ငံတော်အနေနှင့် ယခုကိစ္စတွင်ဆောင်ရွက်ရမည့် တာဝန်ဝတ္တရားများကို အပိုင်းသုံးပိုင်းခွဲခြားနိုင်သည်။ ပထမအချက်မှာ မီဒီယာများနှင့် မီဒီယာပိုင်ပစ္စည်းများကို တိုက်ခိုက်ခြင်းများတွင် နိုင်ငံတော်အနေနှင့် ခွင့်ပြုခြင်း သို့မဟုတ် တိုက် ရိုက်ညွှန်ကြားခိုင်းစေခြင်း မပြုရန်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် ထိုသို့သော တိုက်ခိုက်မှုများဖြစ်ပေါ်ပါက အစိုးရတာဝန်ရှိသူများအနေနှင့် ထိုတိုက်ခိုက်မှုများကို လူသိရှင်ကြား ထုတ်ဖော်ပြီး ရှုတ်ချရန်၊ အရေးယူရန် တာဝန်ရှိသည်။

ဒုတိယအချက်မှာ ထိုကဲ့သို့အကြမ်းဖက်တိုက်ခိုက်မှုများဖြစ်ပွားလာခြင်းမရှိအောင်လည်း နိုင်ငံတော်မှ ကြိုတင်ကာကွယ်ရန် တာဝန်ရှိသည်။ ၂၀၁၂ ပူးတွဲကြေညာချက်တွင် လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောဆိုမှုကို ကာကွယ်ရန်အတွက် နိုင်ငံတကာသဘောတူလုပ်ပိုင်ခွင့်များကို ဖော်ပြထားသည်။

လွတ်လပ်စွာထုတ်ဖော်ပြောကြားခွင့်ကို ခြိမ်းခြောက်ခြင်းခံရနိုင်သော အခြေအနေများတွင် နိုင်ငံတော်အနေ နှင့် ဖြစ်ပေါ်လာနိုင်သော ရာဇဝတ်မှုများကို ကြိုတင်ကာကွယ်ပေးရန်တာဝန်ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် ခြိမ်းခြောက်ခံနေရသောသူများက ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ပေးရန် တောင်းဆိုလာမှုကို စောင့်ဆိုင်းမနေပဲ ဖြစ်လာနိုင်သော အန္တရာယ်များကို ကြိုတင်ဖော်ထုတ်ပြီး ကာကွယ်ပေးထားဖို့လိုသည်။

နောက်ဆုံးအချက်အနေနှင့် တိုက်ခိုက်မှုများဖြစ်ပေါ်လာပါက နိုင်ငံတော်အနေနှင့် သီးခြားလွတ်လပ်ပြီး လျင်မြန်ထိရောက်သည့် စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများဖြစ်လာအောင် အစိုးရကပြုလုပ်ပေးရမည်။ ကျူးလွန်သူကို ဥပဒေ ကြောင်းနှင့် အညီတရားခွင့်သို့ပို့ဆောင်နိုင်ရေးနှင့် အကျူးလွန်ခံရသူကို နစ်နာကြေး ပေးလျော် ရေးစသည်တို့ ကိုလည်း ဆောင်ရွက်သွားနိုင်ရမည်။ ကုလသမဂ္ဂလူ့အခွင့်အရေးကော်မရှင်က ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် ဣတီမာ လာနိုင်ငံအမှုအတွက် အောက်ပါအတိုင်း အပြီးသတ်မှတ်ချက်ချခဲ့သည်။ ထိုသို့ စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်းများသည် ကျူးလွန်ခံရသူအနေနှင့် ကျူးလွန်သည့် အချက်အလက်များ၊ ကျူးလွန်သည့် အဖွဲ့အစည်းစသည်တို့ကို သိရှိ နားလည်၍ အမှန်တရားအား ရှာဖွေဖော်ထုတ်နိုင်မည့်အပြင် နစ်နာဆုံးရှုံးမှုအတွက်လည်း သင့်လျော်သည့် လျော်ကြေးများလည်း ရရှိနိုင်ပါသည်။

ဆက်လက်ဖတ်ရှုလေ့လာရန်

- *Compulsory Membership in an Association Prescribed by Law for the Practice of Journalism*, 13 November 1985, Inter-American Court of Human Rights: http://www.corteidh.or.cr/docs/opiniones/seriea_05_ing.pdf.
- *UN Plan of Action on the Safety of Journalists and the Issue of Impunity*: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/official_documents/UN_plan_on_Safety_Journalists_EN.pdf.
- Special international mandates on freedom of expression 2012 Joint Declaration on Crimes Against Freedom of Expression: <http://www.law-democracy.org/live/legal-work/standard-setting/>.